

ผู้นำการเปลี่ยนแปลง

Agents of Change and Nonviolent Action

Hardy Merriman

Conservation Biology, Volume 22, No. 2, April 2008

การแปล: Thammachart Kri-aksorn, May 2019

บรรณาธิการ: Didtita Simcharoen

ผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ปฏิบัติการไร้ความรุนแรงเป็นวิธีการที่สามัญชนใช้ในการต่อสู้เพื่อสิทธิ เสรีภาพ และความเป็นธรรมของตนเอง วิธีการเช่นนี้มักถูกนำไปเกี่ยวข้องกับสันติวิธีเชิงจริยธรรมหรือศีลธรรม แต่ผมจะขอพิจารณาในบทความนี้ว่ามันคือปรากฏการณ์ที่มีลักษณะแตกต่าง แยกกับฐานค้ำทางจริยธรรมหรือศีลธรรมต่าง ๆ เพื่อขยับขยายความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานของวิธีการดังกล่าวในฐานะวิธีปฏิบัติที่ใช้เพื่อช่วงชิงต่อสู้ในความขัดแย้ง

ปฏิบัติการไร้ความรุนแรงวางอยู่บนฐานความเข้าใจว่าอำนาจในสังคมถึงที่สุดแล้วมาจากความยินยอมและเชื่อฟังของประชาชน ตรงกันข้าม

คนส่วนใหญ่ในปัจจุบันกลับเชื่อว่าอำนาจในสังคมโดยธรรมชาติแล้วมาจากใครก็ตามที่เป็นแหล่งกระจุกตัวของความมั่งคั่งและมีความสามารถในการใช้ความรุนแรงมากที่สุด

แต่ก็เช่นเดียวกับที่เศรษฐกิจเป็นเพียงระบบย่อยส่วนหนึ่งของระบบนิเวศสิ่งมีชีวิตทั้งหมด—

และตั้งนั้นที่สุดแล้วจึงอยู่ภายใต้กฎของระบบนิเวศชีวิตทั้งหมดด้วย—

ที่จริงแล้วระบบอำนาจซึ่งดูเหมือนจะวางอยู่บนฐานของความรุนแรงและเงินตราก็เป็นเพียงระบบย่อยของแบบแผนพฤติกรรมและความเชื่อฟังของประชาชนหลายพันหรือหลายล้านรูปแบบที่มีขอบเขตขยายกว้างออกไป ถ้าประชาชนเหล่านี้แปรพักตร์ หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความเชื่อฟัง

สมตุลอำนาจในสังคมและโลกใบนี้ก็จะเปลี่ยนไปด้วย พุดอย่างง่าย ๆ ก็คือ หากประชาชนไม่ยินยอม ผู้ปกครองหรือบรรษัทธุรกิจยอมไม่สามารถปกครองได้

ดังนั้น

ปฏิบัติการไร้ความรุนแรงจึงใช้อำนาจก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้วยการทำให้ประชาชนแปรพักตร์ และปรับเปลี่ยนแบบแผนพฤติกรรมและความเชื่อฟังในระดับกลุ่ม

ปรากฏการณ์เช่นนี้อาจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

อย่างเช่นที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในช่วงการต่อสู้เพื่ออิสรภาพของอินเดีย

ขบวนการเพื่อสิทธิพลเมืองของสหรัฐอเมริกา การต่อสู้เรียกร้องของขบวนการแรงงานหลากหลายแห่ง (เช่น ขบวนการสหพันธ์แรงงานฟาร์มในช่วงกลางทศวรรษ 1960)

และการร้วงหล่นจากอำนาจของเฟอร์ดินาน มาร์กอส (1986) ออกุสโต ปิโนเชต์ (1988)

ระบอบเหยียดสีผิวในแอฟริกาใต้ (ทศวรรษที่ 1980 และ 90) สโลโบดัน มิโลเชวิก (2000)

และระบอบอำนาจนิยมในยูเครน (2004) หรือความเปลี่ยนแปลงก็อาจเกิดขึ้นอย่างแบบยลกว่า เช่น

เมื่อประชาชนเลือกจับจ่ายใช้สอยในร้านของชำท้องถิ่น กว่าบาตรสินค้า

หรือทำงานเพื่อพัฒนาสถาบันและเศรษฐกิจทางเลือกขึ้นมา

ไม่ว่าวิธีการและสิ่งที่แสดงออกมาก็หลากหลายเพียงใดก็ตาม

แต่ปฏิบัติการไร้ความรุนแรงทั้งหมดสามารถจัดกลุ่มได้แบ่งเป็น 3 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ การกระทำการ

(acts of commission) กล่าวคือ ประชาชนทำสิ่งที่ไม่ได้ถูกคาดหวังให้ทำ ควรทำ หรือได้รับอนุญาตให้ทำการไม่กระทำการ (acts of omission) กล่าวคือ ประชาชนไม่ทำสิ่งที่ถูกคาดหวังให้ทำ ควรทำ หรือจำเป็นต้องทำ และการผสมผสานกันของกระทำการและการไม่กระทำการ

เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงความเชื่อฟังและแบบแผนพฤติกรรม การทำความเข้าใจว่าเพราะเหตุใดประชาชนจึงยินยอมเชื่อฟังหรือปฏิบัติตามพฤติกรรมอย่างที่เป็นอยู่แต่แรก ถือเป็นเรื่องสำคัญ เหตุผลอาจต่างกันไปในแต่ละสังคม

แต่สาเหตุสองประการที่พบมากที่สุดเวลาที่ผมทำงานร่วมกับนักกิจกรรมและผู้จัดตั้งขบวนการทั่วโลกก็คือ ประชาชนรู้สึกว่ามีวิถีปฏิบัติรูปแบบอื่น

และไม่มี ความมั่นใจว่าการลงมือทำของตนเองจะสร้างความเปลี่ยนแปลงได้

ประชาชนจำนวนมากลืมนึกไปแล้วว่าพวกเขาเป็นผู้ถือครองอำนาจตัวจริงในสังคม

แน่นอนว่าระบบการศึกษา บรรษัทธุรกิจ รัฐบาล

และสื่อล้วนส่งเสริมเรื่องเล่าว่าอำนาจอยู่กับปัจเจกไม่กี่หยิบมือที่อาศัยอยู่ในอาคารทำการของรัฐบาลและสำนักงานใหญ่ของบรรษัทธุรกิจ โดยเงินตราและกระบอกรูป (ซึ่งคนเหล่านี้ผูกขาดอยู่)

เป็นแหล่งที่มาสูงสุดของอำนาจ เรื่องเล่าเช่นนี้สอดคล้องกับเป้าหมายของคนเหล่านี้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ขบวนการสันติวิธีที่ประสบความสำเร็จตลอดประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาได้ปลุกประชาชนให้ตื่นขึ้นและตระหนักถึงข้อเท็จจริงว่าพวกเขามีอำนาจมากกว่ากองทัพและเงินตราอยู่มากนักเมื่อจัดตั้งขบวนการภายใต้วิสัยทัศน์ร่วมกันและขับเคลื่อนอย่างมียุทธศาสตร์ผ่านปฏิบัติการในระดับกลุ่ม

ขบวนการรากหญ้าร่วมสมัยในปัจจุบันที่ต้องการสร้างพลังเปลี่ยนแปลงต้องตระหนักถึงข้อเท็จจริงที่ว่านี้ และทำให้การย้ายเดือนประชาชนว่าพวกเขามีพลังอำนาจเป็นศูนย์กลางโหวตของขบวนการ

พุดให้ไกลไปอีกขั้นหนึ่ง

ขบวนการที่ประสบความสำเร็จไม่เพียงแต่บอกกับประชาชนว่าพวกเขามีพลังอำนาจเท่านั้น

แต่ยังแสดงอำนาจของประชาชนด้วยการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและทำได้จริง

แล้วบันทึกและป่าวประกาศชัยชนะของประชาชนต่อสาธารณชนด้วย

ชัยชนะโดยตัวมันเองแล้วอาจอยู่ในระดับที่จำกัด

แต่ผลกระทบต่อการระดมประชาชนอาจอยู่ในระดับมหากาล ตัวอย่างเช่น

ขบวนการสิทธิพลเมืองของสหรัฐอเมริการวบรวมสรรพกำลังพุ่งเป้าไปที่การยกเลิกระบบการแบ่งแยกสีผิวในรถบัสของเมืองมอนท์โกเมอรี รัฐอลาบามาในช่วง ค.ศ. 1955-56

และการยกเลิกระบบการแบ่งแยกสีผิวในร้านเคาน์เตอร์อาหารกลางวันของเมืองแนชวิลล์ใน ค.ศ. 1960

ขบวนการเรียกร้องเอกราชของอินเดียพุ่งเป้าความพยายามไปที่การเรียกร้องสัมปทานจากอังกฤษตาม พ.ร.บ. เกลือ และกฎหมายอื่น ๆ ใน ค.ศ. 1930-1931 เมื่อทำสำเร็จแล้ว

เป้าหมายเหล่านี้ก็ยังคงดูเล็กเมื่อเปรียบเทียบกับภารกิจระดับช้างอย่างการโค่นล้มระบอบแบ่งแยกสีผิวในตอนนี้ได้ทั้งหมดของสหรัฐอเมริกาหรือการได้มาซึ่งเอกราชของอินเดีย

แต่ผลกระทบที่แท้จริงคือแรงกระตุ้นต่อขบวนการเอง

ชัยชนะเหล่านี้แสดงให้เห็นให้ประชาชนเห็นว่าสิ่งที่พวกเขาทำมีความสำคัญและสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงได้ ส่งผลให้แรงสนับสนุนและการระดมประชาชนมีเพิ่มมากขึ้น และผลักดันให้ขบวนการเหล่านี้สู่เวทีระดับชาติและเวทีระหว่างประเทศ

เป้าหมายเหล่านี้สำเร็จได้ไม่ใช่เพียงเพราะขบวนการสิทธิพลเมืองของสหรัฐอเมริกาหรือขบวนการเรียกร้องเอกราชของอินเดียที่ยึดมั่นในหลักการอันชอบธรรม แต่เป็นเพราะการทำงานหนัก ความสร้างสรรค์ และการวิเคราะห์การเมืองอย่างมีทักษะ

ข้อนี้เป็นความจริงสำหรับปฏิบัติการไร้ความรุนแรงที่สำเร็จทุกรูปแบบ อย่างไรก็ตาม หลายคนกลับเพิกเฉยต่อข้อเท็จจริงนี้

และคิดต่อแทนว่าปฏิบัติการไร้ความรุนแรงส่วนใหญ่มีแต่การประท้วงในที่สาธารณะ การแสดงความรักยวกราด และการประนามในทางศีลธรรม

หรือไม่ก็คิดเอาว่าความสำเร็จของปฏิบัติการไร้ความรุนแรงขึ้นอยู่กับผู้นำที่มีบารมีหรืออำนาจเวทมนตร์ บางอย่าง ซึ่งไม่เป็นความจริงเลย

และผู้ที่ใช้ปฏิบัติการไร้ความรุนแรงก็ไม่จำเป็นต้องสมิทานอุดมการณ์สันตินิยมหรือสันติวิธีเชิงจริยธรรมด้วย สิ่งที่ต้องมีคือวิสัยทัศน์ที่เปิดรับและหลอมรวมประชาชนเข้าด้วยกัน

การวางแผนยุทธศาสตร์ที่ดี การสื่อสารกับสาธารณชนอย่างมีประสิทธิภาพ

และการค้นหาวิธีการที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ สูตรสำเร็จที่ใช้ได้สำหรับทุกกรณีนั้นไม่มี

ปฏิบัติการไร้ความรุนแรงเป็นเรื่องจำเพาะของแต่ละพื้นที่

แม้หลักการของปฏิบัติการไร้ความรุนแรงจะเป็นสากลสำหรับทุกการต่อสู้ เช่น

หลักการว่าอำนาจวางอยู่บนฐานของความยินยอมและเชื่อฟัง

แต่การประยุกต์ใช้ปฏิบัติการไร้ความรุนแรงขึ้นอยู่กับบริบทและลักษณะเฉพาะของสังคมที่ถูกหยิบยกขึ้นมา ไม่ว่าจะออกมาในรูปแบบของปฏิบัติการสาธารณะที่โจ่งแจ้ง

หรือในรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างแยบยล หรือทั้งสองอย่าง

(ขบวนการส่วนใหญ่จะมีกลยุทธ์หลากหลายที่ออกแบบมาให้ประชาชนใช้เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ)

ก็ล้วนแต่เป็นวิธีที่ประชาชนใช้หรือสร้างพื้นที่ทางการเมืองในสังคมเพื่อกดดันให้ฝ่ายตรงข้ามที่ตั้งมั่นอยู่ยอมผ่อนปรน

โชคดียังมีงานความคิด งานวิจัย การสื่อสารเกิดขึ้นมาก

เกี่ยวกับวิธีที่ประชาชนเคยใช้มาแล้วในอดีตและสามารถใช้ได้ในปัจจุบันเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ดีเยี่ยมด้วยปฏิบัติการไร้ความรุนแรง

ความต้องการองค์ความรู้ในด้านนี้กำลังเพิ่มสูงขึ้นในกลุ่มผู้ที่รับรู้ถึงพลังอำนาจและศักยภาพของปฏิบัติการไร้ความรุนแรง คุณจะอ่านไม่เจอเรื่องนี้ในหนังสือพิมพ์ คุณจะไม่พบนักการเมืองพูดถึงเรื่องนี้มากนัก

แต่ถ้าคุณพูดคุยกับผู้จัดตั้งขบวนการรากหญ้าและสมาชิกประชาสังคมทั่วโลก พวกเขาจะบอกคุณ
คนเหล่านี้ตระหนักว่าประชาชนในสังคมคือผู้นำความเปลี่ยนแปลงและความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างส
สามารถก่อให้เกิดขึ้นได้จากล่างขึ้นบน พวกเขาไม่รอคอยให้อัศวินม้าขาวมาเป็นผู้นำ
เพราะพวกเขาเข้าใจดีกว่าผู้นำรัฐบาลและผู้นำบรรษัทธุรกิจส่วนใหญ่จะไม่ริเริ่มทำสิ่งที่ถูกต้องถ้าประชา
ชนของคนเหล่านี้ยังไม่เข้ามามีส่วนร่วม และยังไม่รู้จักวิธีการที่จะทำให้คนเหล่านี้ออกมารับผิดชอบ
ดังนั้น ประชาชนทั่วโลกจึงหันมาให้ความสนใจปฏิบัติการไร้ความรุนแรง
(ที่อาจใช้ร่วมกับการลงคะแนนเสียง ระบบกฎหมาย หรือวิธีการเชิงชนบอื่น ๆ
ที่ใช้สร้างความเปลี่ยนแปลง) ในฐานะวิธีปฏิบัติที่เสริมพลังอำนาจของชุมชน
เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิมนุษยชน เสรีภาพ ความยุติธรรม ความโปร่งใส สิทธิชนกลุ่มน้อย สิทธิคนพื้นถิ่น
สิทธิสตรี และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะใช้ปฏิบัติการไร้ความรุนแรงไปเพื่อเป้าหมายอะไร
เงื่อนไขเบื้องต้นที่ต้องมีก่อนส่วนเหมือนกัน
คือการตีกรอบแนวคิดความเข้าใจของประชาชนที่มีต่ออำนาจเสียใหม่ การแบ่งปันเผยแพร่ความรู้ที่
และการทำให้ประชาชนตื่นรู้เกี่ยวกับอำนาจของตนเอง
เป็นภารกิจที่จำเป็นสำหรับการเปลี่ยนแปลงเส้นทางของมนุษยชาติ